

**UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚE AGRONOMICE
ȘI MEDICINĂ VETERINARĂ
"ION IONESCU DE LA BRAD" IAȘI
FACULTATEA DE AGRICULTURĂ**

ING. DĂNUȚ UNGUREANU

**REZUMATUL
TEZEI DE DOCTORAT**

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC
PROF. DR. ION VALERIU CIUREA**

IAȘI 2007

REZUMAT

Cuvinte cheie: dezvoltare rurală, activități complementare, spațiu rural, ofertă turistică, legislație, exploatație agricolă, comunități rurale, promovare turistică, turism rural, agroturism, Bazinul Dornelor, Panaci.

Turismul, constituie un factor determinant pentru progresul economic general, cu aport în creșterea produsului intern brut, la echilibrarea balanței de plăți externe și la ameliorarea calității vieții.

Comunitățile rurale, oferă în prezent o imagine tulburătoare prin dimensiunile contradictorii și structurile de o mare mobilitate. Descriu un sistem, unde există cu preponderență proprietatea privată și sunt, de multe ori scena "economii paralele".

Comunitățile rurale Românești, au șansa unui patrimoniu considerabil, care se dovedește util, privit prin prisma dezvoltării turistice.

În acest context au început demersurile pentru cercetarea privind valorificarea eficientă a potențialului agroturistic, la nivelul comunităților rurale din România, punându-se accent pe posibilitățile de dezvoltare integrată a localităților la nivelul Bazinului Dornelor, din județul Suceava, regiune cu un potențial remarcabil, dar încă insuficient exploatat.

Există premise ca, în într-un viitor foarte apropiat, turismul rural și mai cu seamă, agroturismul, să contribuie la creșterea ofertei turistice, la redistribuirea fluxurilor turistice, valorificarea superioară a resurselor și la fixarea populației tinere în aceste zone. Aceste activități, pot contribui într-o foarte mare măsură la dezvoltarea globală a satului românesc, implicând comunități umane, care se vor reuni în forme asociative, grupuri de acțiune, pentru rezolvarea problemelor precum cele ale: rețelelor de drumuri și comunicații, alimentării cu apă, canalizării, sau protejării mediului.

De-a lungul timpului în majoritatea țărilor s-a practicat – mai mult sau mai puțin organizat – cazarea turiștilor la sate. Noutatea o reprezintă însă, dimensiunea la care s-a ajuns prin expansiunea fenomenului turistic în spațiul rural. Această

expansiune se explică, pe de o parte, prin relansarea dezvoltării regiunilor rurale și, pe de altă parte, prin diversificarea formelor de practicare a turismului de masă.

În ansamblul economiei locale, turismul rural se definește ca fiind o formă de valorificare turistică a spațiilor rurale prin exploatarea resurselor naturale, a valorilor și tradițiilor culturale și istorice, a produselor agricole și prin produsele de marcă (consacrate) ilustrative ale identității regionale, etnografice și culturale; care să acopere nevoile consumatorilor în materie de primire, alimentație, activități recreative, divertisment și diverse servicii.

Turismul rural, în ansamblul său, include o paletă largă de modalități de cazare, de activități, evenimente, festivități, sporturi și distracții, toate desfășurându-se într-un mediu tipic rural. Este un concept care cuprinde activitatea turistică organizată și condusă de populația locală rurală și care are la bază o strânsă legătură cu mediul ambiant natural și uman.

Agroturismul vine ca o activitate complementară, ce valorifică excedentul de spații de cazare existent în gospodăria țărănească, pregătit și amenajat special pentru oaspeți; care se constituie dintr-un ansamblu de bunuri și servicii oferite de gospodăria țărănească spre consumul persoanelor și care, pentru o perioadă determinată, vin în mediul rural pentru relaxare, odihnă și agrement, cure terapeutice, tranzacții sau afaceri, pentru satisfacerea unui hobby, inițierea în arta meșteșugurilor tradiționale, pentru studii și documentare, precum și multe alte activități specifice.

Ferma rămâne un simbol foarte puternic pentru locuitorii din mediul urban prin casa fermierului, a țăranului, a celui care cunoaște secretele naturii, cunoaște locurile cele mai bune de pescuit din zonă, de cules ciuperci apreciate de consumatori; este locul în care se cresc animale domestice, cu care orășeanul a pierdut contactul, este locul în care se pot mânca fructe proaspete, locul unde se succed generații, reprezentând în același timp, un loc și un mod de viață aparte.

Satul ocupă un loc deosebit în imaginea orășeanului, semnificând dimensiunea umană, animația locală specifică, evocă primăria, birtul, școala, biserica, locuri care au marcat viața oamenilor secole de-a rândul. Aici se regăsesc artizani, comercianți, mici întreprinzători, actori locali care fac viața mai ușoară la țară. Reprezintă, de asemenea, locul de baștină a celor mai frumoase sărbători, a celor mai frumoase obiceiuri de nuntă, botez sau de iarnă.

Ferma, satul și spațiul rural, împreună sau separat, constituie farmecul turismului rural prin atractivitate. Turismul rural trebuie înțeles ca o formă de

activitate care asigură populației urbane cele mai adecvate condiții de terapie împotriva stresului, determinat de tumultul vieții cotidiene. Această formă de turism, este puternic influențată de factorii psihologici și se adresează prin excelență iubitorilor de natură, celor care știu să o folosească în avantajul sănătății și reconfortării lor, fără să o distrugă.

Pe plan internațional, agroturismul a câștigat din ce în ce mai mult teren. Pe fundalul numeroaselor probleme din spațiul rural și din agricultură, turismul rural european a dobândit o tot mai multă importanță. Spațiile rurale europene au nevoie de noi perspective și alternative viabile, pentru a nu se ajunge la degradarea poziției sociale a populației rurale.

Turismul rural și agroturismul au evoluat diferit în fiecare țară. Mari deosebiri calitative se constată în special, la capitolele dotări și servicii. Fiecare țară are punctele sale forte și potențialul său propriu, care permit dezvoltarea spațiilor rurale. În Europa Centrală și de Vest zona cea mai atractivă și mai bine dezvoltată, reprezentativă din punctul de vedere al turismului rural și al agroturismului o constituie zona Alpilor. Țară a lumii pentru agroturism, este considerată Austria. Experiențele internaționale, trebuiesc selectate cu grijă și adaptate la condițiile României. Prestatorii specializați pentru diferite categorii și segmente de cumpărători de servicii agroturistice din occident, trebuie să influențeze, iar într-o Europă unită, România începe să devină din ce în ce mai atractivă și mai căutată ca destinație turistică și agroturistică.

Resursele de origine etnografică, ocupă un rol distinct în cadrul obiectivelor rurale de proveniență antropică, în primul rând prin specificitatea lor, știut fiind faptul că fiecare etnie posedă un patrimoniu propriu spiritual și material, rezultat din evoluția conștiinței sale în timp și a răspândirii populației în spațiu. Din această cauză, oamenii proveniți din afara teritoriului unei zone sau aparținând altei etnii vor asimila acest patrimoniu, ce va prezenta pentru ei, însușirile unicității și ineditului, adesea absolute.

O caracteristică a resurselor etnografice este îmbinarea permanentă a edificiilor și obiectivelor cu funcție atractivă, cu manifestările ce se desfășoară într-un cadru adecvat. Apare așașadar, o simbioză a materiei cu spiritul.

Destinul patrimoniului etnografic relevă astăzi situații aparent paradoxale, ponderea sa minimă regăsindu-se în țările cele mai puternic industrializate și urbanizate, în vreme ce, resursele cele mai bogate se află în țările în curs de

dezvoltare. Aceasta, deoarece cultura populară veritabilă este apanajul vieții rurale, cu tradiții conservate și îmbogățite prin experiența propriilor creatori.

Dintre evenimentele atractive antropice, de o importanță majoră sunt: ocupațiile și meșteșugurile; portul, jocurile și cântecele populare; sărbătorile tradiționale; arhitectura și instalațiile tehnice țărănești; așezările umane.

Ocupațiile și meșteșugurile, relevă o mare diversitate tipologică la nivel regional. Modul cum populația rurală își asigură existența, diferă de la un tip de relief la altul, de la o regiune climatică la alta. Atractivitatea acestora este conținută în modul de practicare, în ustensilele folosite, în modificările incluse peisajului natural, în rezultatul final al activităților umane. Astfel de ocupații și meșteșuguri sunt: cultura plantelor, creșterea animalelor, exploatarea și prelucrarea lemnului, vânătoria și pescuitul, albinăritul, aurăritul, fierăritul, olăritul, cojocăritul, torsul, țesutul, vărăritul, etc.

Obiceiurile, sunt manifestări creatoare ale spiritualității rurale, în care diferitele evenimente din viața obștei sau a individului sunt situate la statutul de simbol și practică oraculară. Ele sunt asociate ciclității anotimpurilor, evenimentelor familiale sau individuale.

Portul, jocul și cântul popular, se diferențiază foarte mult de la o zonă la alta și de la o etnie la alta. În România există adevărate comori în acest sens, reprezentate prin îmbrăcăminte, jocuri și cântece populare. Subliniem originalitatea absolută a folclorului românesc, marea sa varietate și conservarea sa de excepție până în zilele noastre. Costumele populare din Năsăud, Oaș, Bucovina, Oltenia, Muntenia sau Banat sunt repere unice pentru spiritualitatea țaranului român.

Instrumentele populare – naiul, fluierul, taragotul, țambalul, etc. au și ele specificitate românească și reprezintă puncte de atracție.

Arhitectura și instalațiile tradiționale, confirmă geniul artistului anonim, a cărui dragoste de frumos și perspicacitate practică s-a materializat în construcții și mijloace de producție aparte. Arhitectura populară relevă anumite particularități regionale: porțile sculptate cu motive florale, solare sau în spirală din Maramureș, bisericile de lemn din Maramureș, Sălaj sau Munții Apuseni. Modul și materialul din care sunt construite conferă unicitate. Instalațiile tradiționale: mori de apă, piue, vâltori, sunt la rândul lor de o mare complexitate și varietate.

Așezările umane în ansamblul lor, sunt o chintesență a elementelor sus menționate, o comuniune de edificii și spiritualitate. Așezarea rurală apare ca un tot

unitar bine individualizat, căruia creativitatea locuitorilor săi îi conferă un anumit grad de specificitate.

Habitatele umane devin obiect al atracției, datorită unor valori recreative clar individualizate sau prin atributele ce le conferă: vechime, structură, amplasare în teritoriu, etc.

Valorificarea ineditului satului românesc și a “personalității sale geografice” își pune amprenta asupra redresării și vitalizării activității locale, obiectiv atins prin:

- reactivarea meșteșugurilor și dezvoltarea serviciilor într-o gamă diversificată, care să asigure un echilibru ocupațional și o fixare a locurilor de muncă;
- stimularea unor activități alternative sau paralele aducătoare de venituri suplimentare (turismul rural, agroturismul);
- promovarea și stimularea economiilor locale, de prelucrare a produselor alimentare și nealimentare;
- organizarea structurilor de producție și de prelucrare prin ghiduri cu modele cadru;
- organizarea formelor de asociere într-o gamă diversificată: gospodării de microproducție familiale, asocieri familiale de microproducție, asociații profesionale, etc;
- crearea unei structuri instituționale locale și de parteneriat “public - privat”;
- legislația promovată să cuprindă problemele reale ale spațiului rural, inclusiv protecția socială.

Principalele direcții care trebuie vizate pentru valorificarea potențialului rural sunt:

- restabilizarea gospodăriilor țărănești și a întregii politici agrare
- stimularea activităților non agricole complementare, în mod deosebit prin crearea de noi unități economice îndeosebi agroproductive și de servicii și prin valorificarea potențialului turistic și agricol;
- selectarea unor localități specifice zonelor etnografice românești pentru finanțarea etapizată a unor proiecte de amenajare complexă pentru turismul rural;
- elaborarea de studii și proiecte de amenajare locală a spațiului rural, mai ales ca proiect pentru practicarea sporturilor, agrementului și divertismentului cultural,

programe turistice, pentru a oferi turiștilor în zonele rurale o gamă cât mai variată de ocupații și atracții.

Valorificarea resurselor satului românesc se poate face prin diferite târguri, festivaluri, concursuri, care vin să întregesc imaginea favorabilă a satului. Totuși principalul mod, și cel mai important în valorificarea acestor resurse este turismul rural/agroturismul - care contribuie la introducerea în circuitul turistic intern și internațional a unor variate condiții naturale și la valorificarea tezaurului de cultură tradițională sau contemporană a întregului potențial cultural- istoric din spațiul rural.

Această activitate cu o vastă cuprindere, are la bază trei elemente interdependente:

- atracția față de frumusețile naturale, etnografie, de noutatea, farmecul și evenimentele specifice vieții la țară;
- cazarea și masa, care, chiar dacă nu sunt la standardele hoteliere trebuie să fie de calitate și oferite cu ospitalitate;
- transportul, căile de acces spre mediul rural sunt vitale pentru asigurarea unui flux continuu de turiști.

La nivelul depresiunii Dornelor, denumită pe bună dreptate “Perla Bucovinei”, cunoscută pentru frumusețile pe care le-a oferit de-a lungul timpului, pentru produsele de bună calitate pe care le oferă pe piață, (lapte și brânză topită “La Dorna”, apă minerală “Dorna”), pentru pășunile bogate ce au determinat tradiția seculară a creșterii animalelor, pentru resursele bogate de apă minerală cu multiple utilizări, se impune o mai bună valorificare a potențialului turistic și agroturistic și prin o mai amplă antrenare a satelor din zonă.

Bazinul Dornelor are o suprafață de 222,194 km² reprezentând 0,63% din suprafața Carpaților Orientali și 0,093% din suprafața țării. În limitele acestei zone sunt cuprinse 10 comune cu 49 de sate și două centre urbane reprezentate de orașul Broșteni și municipiul Vatra Dornei; localități care din punct de vedere administrativ fac parte din județul Suceava.

Bazinul Dornelor dispune de o gamă variată de atracții care facilitează dezvoltarea turismului: munții înconjurători unde se pot parcurge numeroase trasee turistice, râurile, care la trecerea prin munți formează chei sălbatice (Cheile Zugrenilor pe Bistrița), pădurile de rășinoase care dau un aer puternic ozonat, bogatul

fond cinegetic și variatul potențial antropic reprezentat de monumente de arhitectură, obiective istorice și de originalitatea tradițiilor.

Un astfel de potențial, cât și baza tehnico-materială, au permis practicarea în zonă a mai multor tipuri de turism, precum: turism montan, cinegetic, sportiv (practicarea de schi, parapantă, river-rafting), turism balneoclimateric și turism rural.

Activitățile turistice, ce cuprind o gamă foarte largă de servicii: cazare, servire, preparate culinare, tratamente în stațiuni balneare, acțiuni cu rol de agrement și divertisment ș.a. aduc un aport important la dezvoltarea economico-socială a depresiunii Dornelor.

Astfel, turismul, pe lângă efectul recreator și cultural pe care-l are asupra vizitatorilor, creează noi locuri de muncă, limitând totodată procesul de migrare și navetism spre alte zone. Impactul cel mai pronunțat și vizibil este însă în domeniul economic. În Bazinul Dornelor se poate remarca o creștere a nivelului de trai al populației practicante de turism rural. Trebuind să răspundă unor norme impuse de Organizația Mondială a Turismului, locuitorii zonei au fost determinați să-și îmbunătățească infrastructura și echipamentele de cazare, chiar mai mult, să-și mărească baza de cazare în vederea practicării turismului pe termen lung. Pe lângă aportul de venit și creșterea nivelului de trai, turismul încurajează dezvoltarea activităților tradiționale (meșteșugărit, artizanat).

Un rol important în promovarea turismului rural, care a luat amploare în ultimii ani în depresiunea Dornelor, l-au avut diverse asociații și instituții precum: ANTREC, CEFIDEC, Federația Agricultorilor de Munte „Dorna”, fundația Țara Dornelor ș.a.. Prin obiectivele propuse, acestea doresc promovarea, organizarea și dezvoltarea agroturismului prin instruirea proprietarilor de unități turistice de profil.

Cu toate că Bazinul Dornelor dispune de un bogat potențial, circulația turistică este preponderent internă, turiștii străini fiind în număr mai mic (aprox. 2%). Acest fapt se poate explica prin prisma bazei materiale, parțial competitivă.

Pentru creșterea numărului de turiști, în special al celor străini, care ar aduce venituri mai mari populației, este necesară o îmbunătățire a bazei materiale și o promovare intensă, care dealtfel, a și început de curând să se facă, prin diferite metode: pliante, ghiduri turistice ilustrate, pagini web, televiziune etc.

Stațiunea Vatra Dornei, este o zonă cu multe oportunități de investiții care, dacă s-ar efectua, ar duce la o dezvoltare economică mai rapidă a zonei. Astfel, ar fi indicate:

- executarea lucrărilor de consolidare și amenajare a Cazinoului Balnear și redarea acestuia circuitului turistic;
- construirea pieței agroalimentare și amenajarea terenului aferent;
- construirea de parcări;
- reabilitarea sistemului de termoficare a orașului;
- amenajarea și omologarea pârtiilor de schi și de sanie;
- punerea în valoare a zonei de agrement Lunca Dornelor și Runc;
- agrementarea râului Dorna, prin construcția unui baraj cu tehnologie modernă și dotarea lacului cu bărci și hidrobiciclete;
- construirea unei fabrici de prelucrare a fructelor de pădure;
- construirea unei fabrici de mobilă.

Dacă pe viitor aceste investiții se vor efectua, Depresiunea Dornelor va avea mai mulți turiști și poate va fi recunoscută și pe plan mondial ca zonă turistică. Pentru moment, Bazinul Dornelor se află într-o evoluție lentă dar sigură.

Depresiunea Dornelor nu dispune de condiții favorabile pentru “cultura mare” (cereale, plante tehnice, alimentare, etc.), în schimb aici sunt condiții prielnice dezvoltării sectorului zootehnic, constituind zona cea mai favorabilă pentru creșterea bovinelor (în special cele pentru lapte) și a ovinelor. Dintre culturile agricole, caracteristică pentru această zonă este cea a cartofului.

Pajiștile montane secundare, sunt alcătuite din fânețe și pășuni naturale, care ocupă suprafețe întinse, reprezentând o bază furajeră de calitate. Existența lor, a stimulat din timpuri străvechi economia pastorală, care a reprezentat și un factor important de umanizare a depresiunii, de păstrare a legăturilor cu populația din Transilvania și din Moldova.

Din totalul celor 222194 ha, cât reprezintă fondul funciar din Bazinul Dornelor, ponderea este deținută de pășunile naturale, respectiv 28894 ha, 22681 ha. fânețe naturale, categoria arabil deținând numai 2349 ha.

Repartizarea pe medii de reședință a populației zonei (50.730 locuitori) – 34,8% în mediul urban și 65,2% în mediul rural – comparativ cu media pe țară - în mediul urban 54,7% și 45,3% în mediul rural, atestă faptul că nivelul de dezvoltare economică, în general, este mai scăzut în această parte a țării.

În prezent, populația activă din Bazinul Dornelor este de 22.453 pers., ceea ce reprezintă 44,26% din total populație, din care salariați 10.594 pers., adică 47,18% din

populația activă. Numărul persoanelor care lucrează în agricultură este de 11.859 și reprezintă 52,18% din populația activă.

O trecere în revistă a densității speciilor de animale din Bazinul Dornelor, care participă prin însumare la formarea acestui indicator (care este de 50,90 UVM/100 ha teren agricol) arată că încărcătura cu animale pe ha. este suboptimă (optimumul este în medie de 1UVM/ha).

În spațiul rural nu se poate vorbi despre un model regional de dezvoltare ci doar de modele locale, în care imaginea teritorială a zonei investigate este marcată de specificitatea structurilor agrare generatoare de moduri proprii de utilizare a spațiului, a capitalului natural și social. Multiplicarea structurilor economice și, în mod deosebit, apariția și încurajarea structurilor specifice turismului rural induc nu numai o dezvoltare a țesutului ocupațional, dar reînseriază universul rural în alți termeni în paradigma economică. Apar efecte în plan cultural, comunicațional, turismul fiind un element dinamic care poate apropia tradiția de modernitate.

Studiul efectuat arată că în cadrul spațiului rural din Bazinul Dornelor, factorii favorabili dezvoltării sunt: **larg evantai de resurse naturale** (în principal resurse minerale ale subsolului, vegetație forestieră, suprafețe agricole cu calități productive care permit dezvoltarea zootehniei, elemente valoroase ale mediului natural); **potențial uman** (forța de muncă numeroasă și ieftină, rezerve de tineret care asigură regenerarea acesteia, parțial instruită în operațiuni agricole și neagricole); **potențialul forestier; rezervații și monumente ale naturii; peisaj special și valori patrimoniale** (istorice, culturale, arhitecturale și etnografice); **experiența locală în creșterea animalelor, artizanat, meșteșuguri și agroturism.**

Factorii nefavorabili dezvoltării spațiului rural din zona cercetată sunt: continuarea depopulării; diversificarea redusă a activităților economice; agricultura neperformantă; veniturile scăzute ale populației; situația precară a drumurilor – cea mai mare parte a drumurilor comunale nu sunt modernizate și peste 61% din populația rurală nu are acces direct la principalele drumuri și la rețeaua de căi ferate; alimentarea cu apă este insuficientă și inadecvată; rețeaua de învățământ are o diversificare redusă, clădirile școlilor oferă condiții inadecvate și sunt slab dotate cu echipament specializat; degradarea pădurilor, în principal printr-o despădurire necontrolată.

Pe baza jocului determinantilor dezvoltării spațiului rural din bazinul Dornelor au fost formulate următoarele obiective cărora le corespund 8 strategii de dezvoltare:

1. Creșterea veniturilor și îmbunătățirea calității vieții prin promovarea diversificării activităților economice:

- stimularea și promovarea investițiilor în spațiul rural
- dezvoltarea piețelor de capital (ieftinirea creditului).

Facilitățile financiare și fiscale create pentru economia spațiului rural vor avea efecte de multiplicare în plan economic și social asupra tuturor membrilor comunității, atât ca indivizi, cât și ca activități economice (crește gradul de complexitate a economiei rurale, apar întreprinderi mici și mijlocii cu profil agricol, industrial, artizanat, comercial și servicii).

2. Transformarea agriculturii într-o activitate performantă și diversificată:

- stimularea activităților în domeniu

Având în vedere faptul că ponderea în activitățile economiei rurale o dețin exploatațile agricole, șansa pentru o dezvoltare durabilă o reprezintă stimularea și sprijinirea investițiilor în acest domeniu, care să conducă la: valorificarea rațională a resurselor rurale; sporirea veniturilor agricultorilor și a îmbunătățirii condițiilor de viață și de muncă; creșterea viabilității exploatațiilor agricole; diversificarea producției agricole și a serviciilor rurale; creșterea calității produselor pentru ca acestea să devină competitive, atât pe piețele locale, cât și pe cele regionale și internaționale; diminuarea costurilor de producție, îmbunătățirea condițiilor de igienă și de creștere a animalelor; creșterea calității vieții; conservarea mediului înconjurător.

Prin asigurarea unei game largi de servicii rurale, fermierii se vor axa pe latura productivă și vor solicita servicii de specialitate necesare desfășurării activității lor.

3. Atragerea și menținerea tinerilor în mediul rural, pentru reducerea vârstei medii a populației rurale, pentru asigurarea optimă a resurselor umane din spațiul rural, pe structuri de vârstă și categorii sociale

- asistență financiară directă sau indirectă a întreprinzătorilor agricoli, care au vârsta mai mică de 40 ani.

Măsurile trebuie să pornească de la asigurarea spațiului vital, și facilități care să asigure tinerilor premisele necesare pentru demararea unor investiții productive. Aceasta va avea un impact pozitiv asupra dezvoltării rurale, prin menținerea în activitate a unei populații cu capacitate de muncă și cu posibilități de acțiune pe termen lung.

4. Dezvoltarea potențialului uman

- prin sprijinirea pregătirii profesionale continue și implicarea populației locale în procesul de dezvoltare economică.

Subiecții sunt pregătiți ca să se orienteze spre producția de calitate, să folosească tehnici ecologice de producție, să producă în condiții de eficiență economică etc.

5. Sprijinirea dezvoltării infrastructurii tehnice și sociale

- investiții și “compensații de handicap”.

Calitatea infrastructurii acționează ca atrăgător de capital.

6. Creșterea rolului economic, ecologic și social al pădurilor

- dezvoltarea programelor privind înființarea perdelor de protecție, ocrotirea resurselor silviculturii și ameliorarea acestora și, dezvoltarea fondului forestier.

Extinderea suprafețelor acoperite de păduri, prin utilizarea terenurilor neproductive, contribuie, atât la ridicarea gradului de ecologizare a zonei, cât și la creșterea veniturilor locale.

7. Asigurarea de venituri alternative

- utilizarea eficientă a resurselor locale și stimularea activităților turistice și meșteșugărești .

8. Reabilitarea, protecția și conservarea zonelor cu valoare naturală și peisaj atrăgător

- stimularea activităților care nu generează efecte ecologice negative.

Comuna Panaci este amplasată în Depresiunea Dornelor, aparținând de zona montană a județului Suceava. Are în componența sa șase sate amplasate pe toate văile care converg în râurile Neagra Șarului, pe de o parte, iar în cealaltă latură în Neagra Broștenilor. Suprafața comunei este de 140 km, din care marea parte , respectiv 61% o formează înălțimile muntoase, iar 39%, locurile joase, depresionare.

Ca așezare este în raza de influență a importantului centru balneo-climateric Vatra-Dornei, ceea ce reprezintă un element de favorabilitate din punct de vedere turistic.

1. Relieful

Comuna Panaci este situată la o altitudine ce variază între 900 și 1600 m, ponderea (peste 45%) reprezentând-o altitudinea de 1200 m.

2. Cadrul natural

Din suprafața totală a comunei, zona montană reprezintă 57%, fiind de o mare frumusețe, prin varietatea reliefului, peisajului, a florei și faunei.

Întreaga zonă deține bogate păduri, pe care sunt instalate numeroase stâne sau văcării, care asigură produse animale cu caracter ecologic de mare valoare nutritivă și economică.

Un element de specificitate pentru zona analizată îl reprezintă relieful vulcanic. Acesta ocupă partea stângă a râului Călimănel, prezentând pante domoale către depresiune și fragmente de văi adânci.

Ca urme postvulcanice se întâlnesc ape carbonatate arsenicale sau carbogazoase însoțite de o mineralizare specifică.

Muntele prin poziția sa, prin direcția culmilor principale, prin altitudine și masivitate, prin structură și prin peisaj apare ca o individualitate geografică aparte.

3. Condițiile climatice

Clima este temperat-continentală, blândă, datorită amplasării depresionare a localității. Temperatura medie anuală este de 5,2 °C cu variații cuprinse între – 6 °C iarna și 15 °C vara. Media lunii iulie este de 22,5 °C iar a lunii ianuarie –10,2 °C.

Depresiunea este închisă cu o ramă muntoasă care asigură un climat favorabil activităților de agrement.

4. Fauna

Datorită condițiilor de mediu – în primul rând, cele oferite de pădure – sursă de adăpost și de procurare a hranei, apoi relieful variat, vegetația, microclimatul, elementul faună este bine dezvoltat. Ea este reprezentată de o serie de mamifere: ursul, lupul, cerbul carpatin, căprioara, râsul, jderul, mistrețul, iepurele, veverița. De asemenea, în lumea păsărilor întâlnim cocoșul de munte, corbul, gaița, alunarul, pițigoii, mierla, huhurezul, pupăza, uliul păsărilor. De mare valoare și atracție turistică este fauna piscicolă: păstrăvul, lipanul, mreana, boișteanul, lostrița.

5. Populația

Comuna Panaci are o densitate 17 locuitori/km², care este asemănătoare cu populația întregii zone montane a României.

Populația totală a localității este de 2.324 locuitori, din care 72% reprezintă populație activă.

Potențialul ridicat al comunei Panaci, în resurse umane, mai ales în ce privește segmentul de vârstă 18-60 ani, segment care reprezintă peste 60% din populația totală, creează premise ca și în perspectivă acest potențial să se mențină la un nivel ridicat.

6. Tradițiile populare

Tradițiile populare s-au păstrat în timp nealterate.

Din cele mai vechi timpuri, bărbaților de aici le-a plăcut să cioplească în lemn, să-și împodobească pălăria, sumanul și chimirul lat din piele, să cânte din fluier și din cimpoi. Femeilor le-a plăcut să-și împodobească mai întâi casa, pictând chenare în jurul ferestrelor, să se împodobească cu marame lungi de borangic, cu cămăși și fote înflorate.

Lăicerele, scoarțele, catrințele, ștergarele și celelalte țesături de casă se lucrează în stative, după tehnica locală, folosind motivele florale specifice zonei. De asemenea, obiectele din lemn sunt cunoscute pentru frumusețea lor și sunt reprezentate prin elemente de mobilier, scaune, mese, lăzi de zestre, sculpturi la ramele de oglinzi și suporturi pentru coarnele de cerb și colții de mistreț.

7. Monumente ale naturii

Unul din atuurile importante pentru dezvoltarea agroturismului îl reprezintă monumentele naturale, foarte numeroase în zonă: izvorul misterios de apă minerală „Jumalțu“ care țâșnește de două ori pe zi, ca o fântână arteziană; „Pietrele roșii“ reprezentând relicve ale culturii dacilor; rezervația turbiferă „Tinovul Mare“; microrezervația „Mlaștina Drăgoioasa“; depozitul fosilifer de scoici Glodu; rezervația de jnepeniș și Pinus Cembra din munții Călimani; rezervația „12 Apostoli“; rezervația „Cheile Zugrenilor“; rezervația „Cheile Barnarului“; rezervația „Toance“.

Cadrul natural deosebit, specific zonei montane, alături de prezența pe teritoriul comunei a unor elemente de valoare etnografice și a unor obiective turistice

interesante reprezintă puncte de reper în dezvoltarea agroturismului și a serviciilor aferente.

În cadrul comunei Panaci există mai multe tipuri de gospodării:

- Gospodărie țărănească unde capul familiei este țăran și proprietarul propriei gospodării.

- Gospodărie țărănească unde capul familiei este salariat și care după orele de muncă se ocupă de activitățile agricole din gospodăria proprie.

- Gospodărie țărănească unde capul familiei este pensionar și care execută muncile gospodărești ajutat de membrii familiei.

- Gospodărie unde capul familiei este intelectual iar activitatea agricolă se rezumă la grădinărit și la creșterea animalelor mici și a păsărilor.

- Gospodărie cu profil agroturistic.

- Gospodărie mixtă (ocazional cu servicii agroturistice).

Toate cele cinci sate din componența comunei Panaci dispun de un cadru pitoresc nepoluant și de particularități microclimatice benefice sănătății, toate acestea asigurând turiștilor condiții foarte bune pentru reconfortare fizică și mentală.

Prezența în comună, după anul 1990, a numeroși vizitatori care, ocazional, s-au cazat în gospodării țărănești, au determinat acțiuni de înființare a unor gospodării cu profil agroturistic. Astfel, în cadrul comunei Panaci au fost înființate și omologate următoarele gospodării cu profil agroturistic.

- satul Panaci – 5 gospodării;
- satul Coverca – 2 gospodării;
- satul Păltiniș – 2 gospodării;
- satul Drăgoioasa – 2 gospodării;
- satul Glodu – 1 gospodărie.

În satul Panaci mai funcționează și un microhotel, cu specific în totalitate turistic.

Comuna Panaci dispune de un puternic potențial agricol reprezentat, în special, de categoriile pășuni și fânețe. Există la nivelul localității o suprafață totală de 4.345 ha teren agricol, din care 57,2% reprezintă fânețele și 38,7% pășunile. Această structură impune o anumită dirijare a activităților umane către creșterea animalelor. La nivelul gospodăriilor, terenul agricol prezintă un anumit nivel de fărâmițare, ceea ce determină o reducere a potențialului economic al acestora. Faptul că numai 8,3%

din gospodării au peste 10 hectare, iar un sfert au suprafețe cuprinse între 5-10 ha și dacă se ține cont că aceste suprafețe reprezintă, cu preponderență, pajiști naturale, se poate aprecia că în majoritate, aceste gospodării au caracter de subzistență.

Acest aspect este confirmat și de modul de repartizare a efectivelor de vaci pe gospodării. Astfel, din totalul gospodăriilor, 14,4% nu dețin nici o vacă, 72,1% dețin 1-3 vaci și numai 13,5% au un efectiv mai mare de 4 vaci, fiind singurele care se poate aprecia că desfășoară o activitate parțial comercială.

În lucrare s-a efectuat și un studiu de caz privind eficiența unei pensiuni agroturistice (Poiana).

Pensiunea Poiana a fost înființată în anul 2002, cu fonduri proprii. În urma expertizării a fost catalogată în categoria 3 margarete. Întreaga activitate este desfășurată de către cei 5 membri ai familiei (2 părinți, 2 bunici și un minor).

Exploatația dispune de 20 ha teren agricol, 90% fiind reprezentat de pajiști naturale. În gospodărie se cresc 12 capete taurine, din care 8 vaci, 2 cai, 5 porci și 50 păsări. Gospodăria dispune de 2 corpuri de clădire, unul pentru activitatea turistică iar celălalt fiind folosit de membrii familiei. Există anexele necesare pentru creșterea animalelor, magazie, fânar.

Veniturile familiei sunt alcătuite din următoarele:

- venituri din activități agricole;
- venituri bugetare (pensiile bunicilor și alocația copilului);
- venituri din activitățile agroturistice.

Suma totală a veniturilor anuale din primele două surse (fără activitatea agroturistică) se cifrează la 38.740 RON. Scăzând cheltuielile gospodărești, rămâne un profit net de 3.805 RON.

Din activitățile agroturistice, scăzând cheltuielile din veniturile obținute, rezultă un profit net anual de 33.469 RON, ceea ce reprezintă de aproape zece ori valoarea profitului obținut numai din activitățile agricole și sursele bugetare, ceea ce demonstrează eficiența activităților agroturistice din zonă.

Agroturismul din această zonă vine ca o alternativă de dezvoltare a vieții de zi cu zi a locuitorilor. Obişnuieți cu gândul că sunt uitați de lume, iată că această activitate a reușit să schimbe mentalitatea oamenilor și totodată monotonia satului. Comuna Panaci în câțiva ani, va reuși să se alinieze satelor occidentale, păstrându-și în același timp valorile și propriile elemente de originalitate.

Urmare a studiilor efectuate, se pot desprinde următoarele concluzii:

- Comuna Panaci, amplasată în zona de sud-vest a județului Suceava dispune de un puternic potențial agroturistic insuficient valorificat.

- Gospodăriile private țărănești prin norme și potențial economic au în proporție de peste 90% un caracter de subzistență.

- Studiul de caz realizat asupra unei gospodării țărănești de dimensiuni medii și cu activități agroturistice demonstrează eficiența ridicată a activității agroturistice, obținându-se un profit de 10 ori mai mare față de cel realizat în activități agricole.